

- оперативно контролировать сроки и темпы созревания урожая на значительных площадях одновременно и проводить своевременную уборку урожая;

- устанавливать оптимальные режимы эксплуатации сельскохозяйственных машин для каждого поля;

- определять экономически обоснованную структуру парка зерноуборочных комбайнов как по производительности, так и по количественному составу.

Литература:

1. Макаренко П. Н. Дистанционное зондирование Земли в развитии агропромышленного комплекса / П. Н. Макаренко, Т. Е. Федякина // Экономика: проблемы теории и практики. – 2010.- Т. VI. - выпуск 264. – С. 1529-1541.
2. Федякина Т. Е. Прогнозирование урожайности озимой пшеницы на основе данных космического зондирования Земли / Т. Е. Федякина // Наукові праці Полтавської Державної аграрної академії. – 2011. – Т. 3. – Вып. 2. – С. 216-222.
3. Макаренко П. М. Теорія ціни в товарному господарстві / П. М. Макаренко // Вісник Полтавської державної аграрної академії. – 2011. - №3. – С. 130-135.
4. Жукевич К. И. Методы экономической оценки сельскохозяйственных машин и технологий / К. И. Жукевич. – Минск: Урожай, 1974. – 300 с.
5. Артемьев Н. А. Экономическая эффективность использования сельскохозяйственной техники / Н. А. Артемьев. – М.: Агропромиздат. – 1985. – 208 с.
6. Ксенович И. П. Основы методики расчета параметров машинотракторного агрегата по критерию эффективности / И. П. Ксенович, В. В. Гуськов, А. Г. Скойбеда и др. // Тракторы и сельскохозяйственные машины. – 1979. - №2. – С.15-18.
7. Хафизов К. А. Энергетическая оценка технологий производства продукции растениеводства / К. А. Хафизов // Актуальные проблемы развития аграрного сектора в условиях развития рыночных отношений. – Казань. – 1997. – С. 59-62.
8. Іванишин В. Шляхи енергозбереження в ґрунтообробці та сівбі зернових та ріпаку / В. Іванишин // Техніка АПК. - 2006. - №9-10 – С. 12-13.
9. Рабинович А. Ш. Надежность машин и естественные потери продукции / А. Ш. Рабинович // Тракторы и сельскохозяйственные машины. – 1990. - №11. – С. 32-33.
10. Завадский В. П. Земледельческая механика и программирование урожая / В. П. Завадский // Тракторы и сельскохозяйственные машины. - 1986. - №2. - С. 53-54.
11. Репетов А. Н. Полные энергозатраты: критерий выбора тракторов в хозяйствах / А. Н. Репетов // Тракторы и сельскохозяйственные машины. – 1994. - №10. – С. 17-21.

УДК 657.411.004.14:334.722.8

ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ ВЛАСНОГО КАПІТАЛУ АКЦІОНЕРНОГО ТОВАРИСТВА

*Харченко Н.В., к.е.н., доцент
Полтавська державна аграрна академія*

Досліджено фактори активізації джерел власного капіталу акціонерного товариства. Проаналізовані основні джерела резервів збільшення прибутку. Розглянуті зовнішні і внутрішні фактори раціонального використання власного капіталу.

The factors of activation of springs of property asset of joint-stock company explore. Analyse basic springs of profit increase backlogs. Consider external and inlying factors of rational use of property asset.

Постановка проблеми. Наявність достатніх власних фінансових ресурсів – необхідна умова успішного функціонування будь-якої підприємницької структури незалежно від сфери діяльності, галузевої спрямованості й організаційно-правового статусу.

Найбільше значення для стабільного розвитку акціонерного товариства має формування максимально можливих обсягів внутрішніх власних фінансових ресурсів, а основним джерелом утворення внутрішніх власних фінансових ресурсів є чистий прибуток, який відповідно до рішення власників акціонерного товариства реінвестується в його подальший розвиток. Отримання його є головною метою діяльності акціонерного товариства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналізу ефективного використання власного капіталу приурочені численні теоретичні дослідження Бланка І.О., Макаренка П.М., Суторміної В.М., Терещенка О.О. та інших вчених. Але окремі теоретичні аспекти цієї проблеми потребують ґрунтовного опрацювання.

Постановка завдання. Отримання чистого прибутку і забезпечення максимізації добробуту власників підприємства в поточному і перспективному періоді є головною метою діяльності акціонерного товариства.

Виклад основного матеріалу дослідження. Можна виділити декілька груп факторів, які обумовлюють можливості по активізації конкретного джерела власного капіталу.

Група цих факторів наведена у табл. 1.

Таблиця 1

Фактори активізації джерел власного капіталу

Групи	Фактори
Перша група	об'єднує фактори впливу на обсяги виручки від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)
Друга група	фактори, які впливають на рівень ціни на продукцію, що реалізуються
Третя група	фактори, які обумовлюють склад та рівень витрат обігу
Четверта група	фактори, пов'язані із зміною ефективності проведення позареалізаційних операцій та реалізації майна підприємства
П'ята група	об'єднує зовнішні об'єктивні для підприємства фактори, такі як податкова політика держави, що визначає порядок оподаткування доходів підприємств
Шоста група	фактори, що обумовлюють пропорції розподілу чистого прибутку за окремими напрямками його використання.

За інших рівних умов розміри чистого прибутку, що реінвестується, визначаються пропорціями між розподілом отриманого чистого прибутку на частку, що споживається та нагромаджується власником у поточному періоді.

Резервами зростання прибутку є кількісно вимірні можливості його збільшення за рахунок зміни факторів, що впливають на нього, а також недопущення (попередження) збитків від інших видів діяльності.

Основними джерелами резервів збільшення прибутку є:

1) збільшення обсягу реалізації продукції. Для визначення резервів зростання прибутку за рахунок зміни обсягу реалізації продукції необхідно різницю в обсягах реалізації помножити на фактичний прибуток за певним видом продукції. Сума таких резервів за різними видами продукції складе загальний резерв зростання прибутку за рахунок зміни обсягу реалізації. Джерелами інформації для визначення резерву є результати аналізу виробництва та реалізації продукції;

2) зниження собівартості продукції (робіт, послуг). Важливим напрямом пошуку резервів зростання прибутку є зниження витрат на виробництво та реалізацію продукції (наприклад, економія палива, сировини, трудових витрат через удосконалення технології тощо). На підставі порівняння нормативів витрат, використання виробничих потужностей з фактичними витратами визначається резерв їх зниження, а отже, й зростання прибутку;

3) підвищення ціни реалізації при підвищенні якості продукції, продажу на більш вигідних ринках збуту.

Підприємство має також можливість збільшити прибуток за рахунок зміни ринків збуту продукції. У цьому важлива роль належить маркетинговій службі підприємства. Моніторинг ринків збуту дає змогу виявити незадоволені потреби споживачів, коригувати цінову політику з метою підвищення ефективності діяльності підприємства.

Важливим джерелом поповнення власного капіталу є амортизаційні відрахування.

Методи нарахування амортизації вибираються та застосовуються підприємствами самостійно. Залежно від мети, яку підприємство ставить перед собою у зв'язку із використанням основних засобів, в різних виробничих ситуаціях доцільно використовувати різні методи нарахування амортизації.

Таким чином, можливість виживання підприємства на ринку в умовах конкурентної боротьби залежить від його конкурентоспроможності. Досягнення високого рівня конкурентоспроможності забезпечується створенням і реалізацією комплексу конкурентних переваг, які є результатом кращого задоволення потреб споживачів, що визначає маркетингову орієнтацію підприємств, зокрема, при процесах управління власним капіталом підприємств.

У системі заходів, спрямованих на підвищення ефективності використання власним капіталом підприємства і зміцнення його фінансового стану, важливе місце займають питання раціонального використання власних фінансових ресурсів. Проблема поліпшення використання фінансових ресурсів стала ще більш актуальною в теперішніх умовах. Інтереси підприємства вимагають повної відповідальності за результати своєї виробничо-господарської діяльності. Оскільки фінансове положення підприємств знаходиться в прямій залежності від стану власного капіталу і припускає порівняння витрат з результатами господарської діяльності і відшкодування витрат власними коштами, підприємства зацікавлені в раціональній організації власного капіталу - організації його руху з мінімально можливою сумою для одержання найбільшого економічного ефекту.

Ефективність використання власного капіталу залежить від багатьох

факторів, які можна розділити на зовнішні, що роблять вплив поза залежністю від інтересів підприємства, і внутрішні, на які підприємство може і повинно активно впливати. До зовнішніх факторів можна віднести такі, як загальноекономічна ситуація, податкове законодавство, умови одержання кредитів і процентні ставки по них, можливість цільового фінансування, участь у програмах, що фінансуються з бюджету. Ці й інші фактори визначають рамки, у яких підприємство може маніпулювати внутрішніми факторами раціонального руху власного капіталу.

На сучасному етапі, зважаючи на останні події в економіці, до основних зовнішніх факторів, що впливають на стан і використання власних фінансових ресурсів, можна віднести такі, як криза неплатежів, високий рівень податків, високі ставки банківського кредиту та ін.

Криза збуту виробленої продукції і неплатежі приводять до уповільнення обороту власного капіталу. Отже, необхідно випускати ту продукцію, яку можна досить швидко і вигідно продати, припиняючи чи значно скорочуючи випуск продукції, що не користується поточним попитом.

При існуючих темпах інфляції отриманий підприємством прибуток доцільно направляти насамперед на поповнення резервних фондів. Темпи інфляційного знецінення коштів приводять до зниження собівартості і перетоку їх у прибуток, де відбувається розпилення коштів на податки і невиробничі витрати.

Значні резерви підвищення ефективності і використання фінансових ресурсів криються безпосередньо в самому підприємстві. У сфері виробництва це відноситься насамперед до виробничих запасів, адже вони відіграють важливу роль у забезпеченні безперервності процесу виробництва. У той же час виробничі запаси є тією частиною засобів виробництва, що тимчасово не бере участь у виробничому процесі.

Надзвичайно важливими є внутрішні фактори, які впливають на поліпшення використання капіталу та оптимізації джерел його формування.

Одним з основних напрямів поліпшення використання капіталу підприємства є, перш за все, забезпечення максимального обсягу залучення власних фінансових ресурсів за рахунок внутрішніх джерел: чистого прибутку і амортизаційних відрахувань.

Прибуток формує більшу частину власних фінансових ресурсів, забезпечує приріст власного капіталу, а відповідно і ріст ринкової вартості акціонерного товариства.

Амортизаційні відрахування теж грають відповідну роль, особливо в акціонерних товариствах з високою вартістю використовуваних власних основних засобів і нематеріальних активів; але суму власного капіталу акціонерного товариства вони не збільшують, а лише є засобом його реінвестування.

Інші внутрішні джерела не грають особливої ролі у формуванні власних фінансових ресурсів акціонерного товариства.

У складі зовнішніх джерел формування власних фінансових ресурсів основне місце належить залученню акціонерним товариством акціонерного (шляхом додаткової емісії і реалізації акцій) капіталу. Для окремих акціонер-

них товариств одним із зовнішніх джерел формування власних фінансових ресурсів може бути надана їм безплатна фінансова допомога (така допомога може бути надана окремим державним акціонерним товариствам). В число інших зовнішніх джерел формування власних фінансових ресурсів входять безплатно передані акціонерному товариству матеріальні і нематеріальні активи, що включені у склад його балансу.

Примноження власного капіталу акціонерного товариства пов'язане в першу чергу з управлінням формування його власних фінансових ресурсів. Основною задачею цього управління є забезпечення необхідного рівня самофінансування розвитку господарської діяльності акціонерного товариства в наступному періоді [1, с. 202-204].

Самофінансування суб'єкта господарювання за змістом означає фінансування його діяльності за рахунок створення під час господарської діяльності власних коштів. Обсяг та джерела внутрішнього фінансування визначаються політикою самофінансування акціонерного товариства і належить до сфери довгострокового фінансування. Внутрішнє фінансування або самофінансування посідає центральне місце у фінансовій діяльності акціонерного товариства тому, що є базою економічного зростання, і визначається основними параметрами позикової, дивідендної та амортизаційної політики підприємства, що видно з формули потоку самофінансування (формула 1).

$$ПСФ = (П - ЗП)(1 + СП) + СП \times А - Д, \quad (1)$$

де ПСФ – потік самофінансування (грошовий потік) за період, грн.;

П – валовий прибуток акціонерного товариства, грн.;

ЗП – загальна сума позик, виплачених за період, грн.;

СП – ставка податку на прибуток, коефіцієнт;

А – загальна сума нарахованої амортизації, грн.,

Д – виплачені дивіденди, грн.

Потік самофінансування з урахуванням його призначення характеризується показниками, що оцінюють величину потоку самофінансування з позицій здатності до самофінансування та ступеня задоволення потреб у створенні нових активів.

Здатність до самофінансування оцінює величину чистого грошового потоку стосовно до всього залученого позикового капіталу коефіцієнтом самофінансування (K_{CF})

$$K_{CF} = \frac{ЧП + А}{ЗП + ЗК}, \quad (2)$$

де ЧП – чистий прибуток акціонерного товариства, грн.;

ЗК – кредиторська заборгованість і інші залучені в діяльність кошти, грн.

Ступінь достатності потоку самофінансування для створення нових активів оцінюється коефіцієнтом рівня самофінансування (K_{PCF})

$$K_{PCF} = \frac{ЧП + А}{ПНА + ПОА}, \quad (3)$$

де ПНА – придбані за період необоротні активи, грн.;

ПОА – придбані за період оборотні активи, грн.

Потік самофінансування акціонерного товариства утворюється його виробничою діяльністю, але фінансовий менеджмент має доволі дієві інструменти регулювання надходження та розподілу отриманих коштів. Інакше кажучи, грошовий потік акціонерного товариства регулюється методами нарахування амортизації, залученням позикового капіталу та політикою розподілу прибутку, зокрема створення резервів [2, с.213-214].

Розподіл чистого прибутку на створення резервних фондів різного призначення передбачається статутом акціонерного товариства або законодавчими актами для того, щоб дати самому акціонерному товариству або його кредиторам додаткові гарантії захисту від наслідків збитків.

Резервний капітал акціонерного товариства формується за рахунок чистого прибутку шляхом обов'язкових щорічних відрахувань до досягнення їх розміру, встановленого статутом акціонерного товариства. Розмір щорічних відрахувань передбачається статутом товариства, але не може бути меншим за 5% від чистого прибутку до досягнення розміру, встановленого статутом (звичайно це 25% статутного фонду). Резервний фонд акціонерного товариства призначений тільки для:

- покриття збитків від діяльності;
- погашення облігацій;
- викупу акцій товариства у випадку відсутності інших коштів для виплати дивідендів у разі недостатності дивідендного фонду.

Статутом акціонерного товариства може бути передбачене формування з чистого прибутку спеціального фонду акціонування працівників акціонерного товариства, кошти якого витрачаються винятково на придбання власних акцій товариства, для наступного розміщення їх серед самих працівників акціонерного товариства [2, с. 53].

Висновки. Вміле використання всієї системи перелічених чинників може забезпечити достатні темпи зростання ефективності управління. При цьому обов'язковість урахування зовнішніх чинників не є такою жорсткою, як чинників внутрішніх.

Управління формуванням структури капіталу є система принципів та методів розробки та реалізації управлінських рішень, пов'язаних з встановленням оптимальних параметрів його обсягу та структури, а також його залученням з різних джерел та в різноманітних формах для здійснення господарської діяльності підприємства.

Ціллю, яку ставить перед собою акціонерне товариство при визначенні шляхів управління власним капіталом є забезпечення добробуту власників підприємства в поточному та перспективному періодах.

Література:

1. Бланк И.А. Финансовая стратегия предприятия. – К.: Эльга, Ника-Центр, 2004. – 720 с.
2. Філіна Г.І. Фінансова діяльність суб'єкта господарювання. – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 320 с.